

TXIKIA

Argazki batekin istorria zait, ego-Buskaditik, andere bat.

— " Ezagutu senuen suk, gizon gazte hau ? " - galdeku dit.

— " TXIKIA ? . Nik uste ! . Badakizu noren antza hartu nion lehendabizikotik?
Ezetz asme " .

— " Ez ba " .

— " LOIOLA-ko Inigo-rena. Haren demborako grabatuekin konparatzen baduzu argazki hau, zu ere konturatuko zara " .

Izan ere, Baiona-ko Katedralean gose-greba egiten ari ginela Ustakio eta biok, behin baino gehiagotan gelditu izan naiz hari begira gogoetan : Nor dut nik aldamenean lokartua, TXIKIA ala LOIOLA ? . Antze izugarria bait zuten biok.

A ze bi ! . Bata jauregian sortua, bestea baserrian, zudur bera zekarten biok eta kokotsa ber-bera. Bihotsez ere, bata bestea bezin beroak biak, nik uste. Eta zirt-sla-zart horitakoak. Biekin kopla gutxi. Lapundi-n esango luketen bezala : gizon deliberatuak.

LOIOLA eta TXIKIA-ren mistika ez zen mota berekoaz. Hortik urrun ! . Bain a ... a ze sua eta garra biena ! . Ageri zuten, urrundik ere, odol-iturri bera. Elkar ezagutu bazuten biok, nor bilduko nor ? . Nik uste, ez batak eta ez besteak aixa. Eta hirugarren laguntzat ARANA-GOIRI surkitu bazuten ? . Eta Aita SANTAKRUZ agertu izan bazeen gero golpez heiengana ? . Zer zalaparta ! . Lehen gauaz behintzat, ez zuen inork lo haundirik egingo. Ez eta aixa elkarri amor emanen. Laurok ere ez bait ziren ... oilo-busti horietakorik, amatxo maitea ! . Dena den, LOIOLA baijo atseginago izanen zitzaion TXIKIA-ri, nik uste, XABIER-eko semea

+ + +

Baserritar hutsa zen, jitez, jatorris eta izaitz, gure Ustakio, Itxasondo-n sortua. Gazte gaztetatik fraide ibilia (Gero E.T.A.-koa izan behar bazuen, ez da harritzekoa).

Iluntzi batez, teologu zelarik (laister apaiza egin beharra) lagunak heldu zitzaizkion bila. Berriketa luzerik ez :

— " Herria hire beharretan zegok, Ustakio. Ator geurekin borrokora " .

Esan eta izan. Puska Zahar batzuk hartu eta badoa (Ordurako ere ez dakit nik haren Komentu barneko lan bakarra izango ote zen gregorianoz matutinak kantatzen ibiltzea !).

+ + +

Komentutik atera ordu, inguruko zakur guziak ondotik ditu. Eta noski : " muga " tarrapataka iraganik ipar-Buskadi-n atzeman beharra du, lehen aldikotz, aterbez.

E.T.A., garai hartan, larri-ordu izugarri batetan dago, beheraldi osoa. Eta han ibiliko zaigu gure Ustakio, gelditzeke, E.T.A.-ren militar-ezurdura guzia zutik eszarri nahian atzera.

TXABI-ren hiltzeak, Manzanaz-en garbitzea ekarriko zuen. Eta ekintza honek,

jazarraldi ikaragarria erakarriko Euskadi osoan. E.T.A.-rentzat ez da ez barkamen, ez hatsa hartzerik. Jo batetik jo bestetik, hezur-maina nahi lioiteke uki eta burua apurtu sagidan. (Ez duzu lehen aldia!).

TXIKIA-k, alere, ez du sentzia galtzen. Batekin hitz egin, besteari agindua eman, hau lasai arazi, bestea berotu, harmak ardietsi, izkutu-lekuak bila, gaur hemen, bihar han, orain anka-egin eta gero lotu tiroka, E.T.A. eta Herriaren arteko lokarriak azkartu nahi lituzke, bere mutilak gero Herriaren baitan mogi shal ditzazen "arraina uretan bezala".

+ + +

Mila aldiz irriskutan eta mila aldiz salbo - ez da bera bakarra hola ibilia! - Zurarraga-n behin, etsaiaren saretarra eroriko zaigu; eta mirariz aterako handik ere bizirik. "Zibil"-ek inguratuak bait zituzten biak, bera eta laguna! (bertsolari gizon gazte jator bat). Eta egiazki anka tartetik aidatuko zaizkie biok, zoko eta bazter guzietatik ari zitzaiskiela tiroka. Geroztik maite zuen TXIKIA-k esatea: "Ez nian uste, holakotan horrenbeste pentsamendu hel zitzaiskionik gisonari burura, eta denak nahasian, batera: andrea, haurra, lagunak, Herria nik bai shal zekiat?".

Hartaz ere espakatu zitzai gula nolabait beraz baina Ustakio-k bazekien hil beharra zuela eta aguro. Heriotzea zuen beti gogoan. Bertso tan eta kantuz ere noizmashia. Hizketan zer esanik ez, bere etorkisunaz lagunekin ilunki mintzo zel: Bizi-nshia bait zen bera, oroz-gainetiko Bizikoia, bizi-zalea. Eta bait zekien ondo egunen batez nonbaiten

Baina pentsamendu ilun horietan ez da gure TXIKIA luzatuko. Gaina hartuko dio salu bere tristurari. Eta biguinkeriok bazterturik, itxura goger bat erakutsiko du berehala. Agintza aire zeket bat. Eta halere bihozkor eta sendimendala agertuko zaigu bereziki. Natura eta haurrak bait ziren, TXIKIA-ren amodiorik haundienak. Batez ere haurrak, bereziki haurrak. Eta haurrentzat izango, TXIKIA-ren asken gogoetak

+ + +

Ustakio-rentzat ez zen "muga"-rik. Eta iparralde honetan ere esagutua zen nonahi. Horra & frogat:

Behin batez, Lapurdi-tik beste aldera, ego-aldera, zioala horrokarra, Frantzia-ko zakurrek arrapatu zuten Larrun biskarrean, pipa berakin zekarreka. Hartu eta eraman zuten preso. Inguru horietan lanean zebilen Sara-ko nekasari bat, ordea, chartu zen gertakizunaz. TXIKIA esagutu zuen aguro. Eta hura bera abiatu zen lasterka, antsintziketan, Donibaine-raino hatsik hartz gabe, lehenbait- lehen berria ematera

Bai. Inon gizon herrikoirik izatekotan, TXIKIA zen herrikoia. Herrikoia eta herritiarra. Baxe-Nafarroan bisi zelarik ere, inguruko nekazariak lanez itoak ikusiz gero, edozain baserritan sartuko zitsaioten hura, behar zelarik, esku golpe bat ematera. Hola izaki beres eta hola joka. Gizona seaskatik gizon, esana den bezala.

+ + +

Pau-eko Tribunal Administratif deitu Ausztagira ekarri zuten behin gure Ustakio, eskuak zoturik, jujatzen. Eta hantxe bai - lekuko gara geu ere - gauza harrigarria gertatu. TXIKIA-ren abokatak, asken orduan, ez zuela etortzerik izan eta, laguntzarik gabe aurkitu zen gure gizona. Eta orduantxe gertatu ezin sinetsia: spailariek (jujek) berek ez zioten eskatu ba - nori eta Zokoako

jaun Errerorari - gure lagunaren zuri-bidea (defensa) bere gain hartzea ? . LARZABAL'ek baietz, aguro ere. Eta asi zen ba ausia. Zokoako Errerorak bihotzari jo zion zuzenki. TXIKIA-ren gizontasuna, herrikoitasuna, idealismu hutsa goratu zituen sutan. Eta golpez, haren andre gaztea eta haurra aipatu zituelarik, Ustakio - Ustakio gudu-gizon gogor hura ! - lotu sitzaigun, haurra besala, malko seriola negarrez, epailariak berak seharo ukituak eta nahasiak utzi zituela !.

Holakoa zen gure gizona. Eta holakoak dira, nik ondo ezagutzen ditudan gaurko beste hamaika Euskal borrokari. gogor ere : bihotzari hitz egiten utzim gero, gizon bezin haurrak.

+ + +

Haren lagunei entzuna diet, ez dela sekulan E.T.A.-koen artean ezagutu TXIKIA-ren nekurriko mendigoizalerik. Ibarrez ibar, mendiz mendi, ziloz zilo, erreka erreka, ezagutzen zuen harek bere Herria, norberak horbere etxea bezelaxe. Oinez ibiltzeak ez zuen harentzat mugarik. Gaur Gipuzkoan agertuko sitzaizun, biar Biskaien ala Lapurdin, etzi Nafarroan berdin.

Noaski !. Mendian ez zuten hura aixe arrapatuko. Baino hirian, kale tartetan, galdua bezala zen. Eta, hola gertatus beharrez noski, menditar amorratu hura, kale-inguru batean garbitu behar ziguten, zakurra bezelaxe. Horra nola :

TXIKIA, egun haietan, egintza haundi baten asmo-jabe zebilkigun, itxuraz. Bilbo-n bertan ohartua zen : ondotik ibilki ote sitzaiskion zakurrak. Baino ... egin beharrak egin behar, ez zuen atzeraka egin. Algorta-raino eraman behar **A** zuen bultzi berean, lagun bat igo beharra sitzaion Deusto-n. Herburura iritzi ~~ata~~ eta trenetik jetsi onduko :

— "Zakurrak atzetik ! — diotsa TXIKIA-k lagunari.

Abiatzeh dira biek ihesi, karrika, laisterka, antsintsiketan. Tiro guziak TXIKIA-rentzat dira, ezagutu baitute.

Harriturik, inguruotan suertatu diren emakume batzuei TXIKIA-k chiu eta chiu : "Umeok!! umeok!! Baztertu haur hoiek !! Tiroka ari zaizkit eta!!"

+ + +

TXIKIA-ren azken hitzak dira.

Eta horra, E.T.A.-ko gudu-gizon gogorrenetako bat, heriotzeko orduan bere Herriko haurres kezkaturik, Euskal Kondairan ate zabaletik nola sartu zen goiz batean.....

MONZON-CLASO'nako T.

Adiskideak,
Aberzaleak,

O hore hamodia da, neretzat, Txikiaren ^{home-}
gauz ^{nez} antolatutako gorazarri honejarr partaide izatea.
Iurre Ustakio zenaren guraroak ^{mitoak} gaur hemen hitz egip-
eko leitu min dutean, berdala ^{bilakatzen} eta nien baitzit, Zalantza
txikieneik gabe. Lorietan, gainera.

Baina... zergatik oiot mik ^{Txikia} Ustakio zenaren? Ustakio
oleñ esan beharrean? Txikia bezalako gizonak ez dira hil-
Korak- eta. HERRIAK ^{bilakatzen} Mitosso ^{gauzak} hartzen oitu. Eta, belaunat-
diz belaunaldi, Bizi egiten oira.

"Mitosso ^{bihurtuz} gero, norbera ^{genetik} ez da geharo norbere. Herria
lakotan, norberaren egiatzko jabe Herria egiten baita.

Eta, ^{Txikia, E} san genezakeen, beraz, bi aldi ^{laiatu} dorta dela Mitoa.
Lehen aldi ^{gauzak}, amaren sabeletik. Eta Herria ^{gauzak} ez dago, herriz
Mitoa irudi menetik, bigarrena.

Bioak dira aragizkoak, nere ustez: Amaren gandik jaioa, e-
giatzki bizi izan baitzen. Eta Herria sortua, de hene-benetako
bizi baitza.

Baina non ^{da} bizi, ordea? Heolietan? Izanetan? Bai zera?
Herria ^{bizi gaizue} gogoketa eta ez hainetan. Konolairaren altxoan, arabaen-
gandiko hitzetan, herri-joxiaren egiletan ^{jakin eta pertsona in Kantuetan} hainetean eta
hola. Baino bizi? Bai horixe! ^{Es Krugten ofiziala, bizi kintza, horren pertsona} Kukutaz ste steago haizea
bezala bizi den bezala.

Eta bietarik egiazkoena nor dugu? Amarena ala Herriare-
na? Bien, esango nuke mik. Bien artean ekaria baitute mun-
dura.

x

x

x

E.T. A ere, holaxe dugu gauz: Mito bat. Eustakio, beraz,
zera da: Bizink ^{haragizko} daliburu Mito batengandik ^{etente, horrigizko} sorntakoa Mito bi-
gia bat. Bizi bizia

Mtzi beraz, Herniarri, qeure Mstakio zenaren — olenaren — noz-
tatuna osatzen. et Txikiarr, oraindik, egiten ari baita. Oraindik ez
baitago zeharo egina. Mrteek egingo dute, ^{Txikiar} KanaKa hixkana-
ka, Maritz# loodiak egiten oiren bezala.

Ez dignet, beraz, Txikiaaren argazkinik eginda. Ezta izanotrik ere. Ezta ere, agerbidetik. Hori, beharba Ustakie ~~Txikia~~^{txikia} liburuaren jabeletan, bai liteke. Eta antzi behar baitugu, ~~txikia~~^{txikia} liburuaren jabeletan, etterriak erabil dezan bere gidezko lasaitik, gustora.

Baina hori bai: Droitzapen batzue agertutako ditut eta iohuriai
zenbait.

~~iKutx Txikiz eman ere. Aldi, Bestetrik ez. lehen lehena —~~
~~Uztakiz ere Uztakiz more~~
lehen oroitza — oker ez banago, Broitzapen gogorra, zekena
dute x Egiun gerrenen, Tartekez
idorra Elkar iKusi elkar ezagutu eta, ~~elkar~~^{ezagutu ere} Ez matu-
Karegorien goska hura herri hartzen min dikt Mundialdi, elkarri ez agurrik egiten ere. Horra gure lehengotofaketa
harenferean, ~~gurezidun~~^{ezagutu}, ~~zazpi~~^{ezagutu}, artefiz, tartekez. Eta egun hartatze gizor gatz
eta gozokeri asko ~~ezagutu~~^{ezagutu}. Eta hartzan ~~gure~~^{geldituz} arteko lehen
elkar iKustea. Ez, noski, ~~goxoene fabarik~~^{alrefinenetako kantak}. Aldi ~~hartzan~~^{latzak bautzira}, ~~E.T.A~~^{E.T.A} eta
AVANT ARTEAREN arteko har-emanak. Latzak ~~bautzira~~^{biora aldetik}. Horra, Txikiaren,
nere lehen oroitza — ~~hena~~^{ezagutu}: zekena zera ixila, diero aldetik.

Ferroxeago, Txilardegi eta biok bidaldoa gindutzen ipar-Euskadi ti K.
Eta gure-greba egitea erabaki genuen. Hoyei-ta-bost bat ~~gure~~ etori
~~gure~~ zitzan ~~Katolikismo~~ Katedralera, gure alde greba egitera haitz ere. Eta heien arte-
an, ~~gure~~ ~~dozentuzagaztunak~~ ... Txikitia ber-bera, Ez zaizkit ahaz-
tu ~~nereguena berritzen denean berotatik dendetutx~~ Koxasira hasioratik, esan giz kidan hitz dagunkoia ita anai korrik.
Zeharr aostikidetu zinen, ~~baina~~ ^{ez} lizarorako. Gure bi Erakundeen
orteko gora-beherak garrantzitsu ^{ezin} bait ziren berriz. ~~Etoz gure arteko ber-erantzuei~~
borroKaren gertaka-
riak. Eta zer ~~neurru~~ esan ... E.T.H. ^{KED} munitiko horik ez dira
monjattoak. Eta gen ore ez. E kaitzak suertatzea, ez da harritzekeoa beraz.
Katredulean bildutako muntx leioharik, lan ^{dina}, geroztik, Euskal Herrientzat
hilak: Mondragon, Poeta, ^{Txapela} eta Txikitia berria: lan!
Egun batez —gerozteago — arrautz zuten Muntxio, ipar-Euskadiin,